

מערכה רצב. הקרבת נסכים במדבר סיני ובבמת יחיד (קיא,א)

ניסוך היין במזבח המשכן (לדיון על צורת המזבח במשכן עיין מערכה קלז). נחלקו תנאים האם קרבו נסכים במדבר, או שמצותם התחדשה מן הכניסה לארץ בלבד. יש אומרים שגם לפי הדעה שלא היו נסכים - הרי זה בקרבן יחיד, אבל בקרבן ציבור היו נסכים, ועל כל פנים בקרבן התמיד.

בספרי (פרשת שלח, פיסקא קז) קיימת שיטה שלישית בפירוש הפסוק: "אבא חנין אומר משום ר' אליעזר: למה נאמר? לפי שהיה בדין, הואיל ומצינו שריבה כלי בית עולמים מכלי אהל מועד [שבמקדש שלמה היו עשרה שולחנות ועשר מנורות ועשרה כיוורות]⁵ כך נרבה נסכי בית

נסכים במדבר. אולם מרש"י משתמע שהטעם העיקרי לשיטת ר"ע הוא הנחתו שקרבו נסכים במדבר, ועל פיה בחר לפרש את "מושבותיכם" במובן זה של "כל מושבות" (ולא כר' ישמעאל, שדרש "מושבותיכם" לענין שחובת הנסכים מתחילה רק לאחר ירושה וישיבה, כפירוש רש"י על פי הגמ' בקידושין לז,ב). כך משמע מדבריו: "ורבי עקיבא אומר להטעינה נסכים לבמה קטנה - דאגדולה לא איצטריך דהא במדבר נמי קרבי". וכן בקידושין לז,ב, על הגמ' "במאי קמיפלגי?... ור"ע סבר קרבו נסכים במדבר", פירש: "במאי קמיפלגי - מה דאחזק ר"ע שלא למד כר' ישמעאל", ועיין תוס' שם ד"ה במאי. וכתב בפני הושע שם: "דעל כרחק פשיטא ליה לר"ע טובא דקרבו נסכים במדבר, דאם לא כן הוי מודה לר' ישמעאל, דכיון דכתיב ביאה ומושב גבי הדדי ממש, 'כי תבואו אל ארץ מושבותיכם', ודאי משמע פשטא דקרא דאיירי לאחר ירושה וישיבה, אלא דלר"ע אי אפשר, כיון דקרבו נסכים במדבר".

5. פירוש רבנו הלל. משתמע שהוספת הכלים היתה על פי הדיבור, וראה על כך במערכה טט.

נאמר בתורה (במדבר טו,ב-ה): "דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם כי תבואו אל ארץ מושבותיכם אשר אני נתן לכם. ועשיתם אשה לה' עולה או זבח לפלא נדר או בנדבה או במועדיכם לעשות ריח ניחח לה' מן הבקר או מן הצאן. והקריב המקריב קרבנו לה' מנחה סלת עשירין כלול ברבעית ההין שמן. ויין לנסך רביעית ההין תעשה על העולה או לזבח לכבש האחד". כאן נתחדשה המצוה להוסיף נסכים לקרבן עולה או שלמים, ומן הכתוב "כי תבואו אל ארץ מושבותיכם" מתברר שחיובה של מצוה זו החל מכניסת בני ישראל לארץ. חז"ל עסקו בשאלה: מה בדיוק התחדש בכניסה לארץ, והאם בזמן המדבר לא היתה מצות נסכים כלל, או שמצוה זו נתקיימה באופן מסוים כבר בזמן המדבר, ומשעת הכניסה לארץ הורחבה לקרבנות או למקומות נוספים.

עיקרו של דיון זה הוא בפרשנות המקרא, אולם יש לו השלכות הלכתיות מסוימות¹.

מחלוקת התנאים

בגמ' מובאת ברייתא ובה מחלוקת תנאים בפירוש הפסוק "כי תבואו אל ארץ מושבותיכם אשר אני נתן לכם": רבי ישמעאל מפרש "אשר אני נתן לכם" - לכולכם, ומדובר על "במה גדולה", כלומר, הבמה הציבורית המשותפת לכל ישראל, אבל במה קטנה, במת יחיד, לדעתו לא היתה טעונה נסכים². לעומתו, רבי עקיבא סובר ש"מושבותיכם" מלמד על הקרבה בכל מקום בו ישראל יושבים, אף בבמת יחיד³.

הברייתא מסיימת: "כשתמצא לומר, לדברי רבי ישמעאל - לא קרבו נסכים במדבר, ולדברי ר"ע - קרבו נסכים במדבר". פירוש: מדברי ר' ישמעאל יש להסיק שלדעתו לא קרבו נסכים בבמת ציבור במדבר, והחידוש בארץ ישראל הוא לגבי במת ציבור; ולדעת ר' עקיבא קרבו נסכים בבמת ציבור, וממילא לא הוצרך הכתוב לחדש בה דבר בארץ ישראל, ועל כרחנו החידוש בארץ ישראל הוא אף בבמת יחיד⁴.

1. בסוגיה כאן דין הנסכים בבמת יחיד מלמד על חיובו של המנסך בחוץ יין שלא נתנסך בכלי שרת (עיין במערכה הקודמת). הסוגיה בקידושין לז,ב לומדת מהפירוש למילה "מושבותיכם" בנסכים (ש'ר') ישמעאל מלמדת על הזמן, לאחר ירושה וישיבה, ואילו לר' עקיבא על המקום) לגבי כמה מהמצוות התלויות בארץ.

2. בזמן הגלגל לדעתו גם במת הציבור היתה פטורה, כדין המדבר, שכן טרם היתה "ירושה וישיבה", והצורך למעט במת יחיד הוא בזמן נוב וגבעון בלבד (תוספות ד"ה במה גדולה).

3. המילים "או במועדיכם" בוודאי עוסקות בבמת ציבור, שהרי בבמת יחיד אין להקריב עולת ראייה ושלמי חגיגה (ירושלמי מגילה סוף פ"א). אפשר שנכתבו כאן משום שגם הם התחדשו רק בכניסה לארץ, ובמשכן לא היתה עליה לרגל, כדברי הרמב"ן בדברים יב,כ.

4. בדעת ר' עקיבא יש מקום לכאורה לומר אחרת, שבמדבר לא קרבו נסכים כלל, ובארץ התחדשו בין בבמת ציבור ובין בבמת יחיד (דן בזה בפנים מאירות, ראה להלן הערה 8). אכן, בשפת אמת פירש שכוונת הברייתא רק לומר שלדעתו יתכן שקרבו

מצאנו גם בפרשת פקודי (שמות מ, כט) על ראש חודש ניסן, שהוא השמיני למילואים: "ואת מזבח העולה שם פתח משכן אהל מועד, ויעל עליו את העולה ואת המנחה כאשר צוה ה' את משה" ("מנחת נסכים של תמיד", רש"י). והרי בציווי על קרבנות היום השמיני (ויקרא ט, ג) לא הוזכרו התמיד ומנחתו, ומכאן שמנחה זו נעשתה מכח ההלכה לדורות! עוד הוכיח במקדש דוד (סי' י, ה) שהיו נסכי ציבור במדבר, מהגמ' בערכין (יא, א) המביאה ראיות על שירת הלויים מפסוקים שונים בתורה אודות המשכן ומשה רבנו, והרי אין השירה נאמרת אלא על ניסוך היין.

הסבר אפשרי נוסף לדעת תוס', שמודים הם שבקרבן התמיד היו נסכים, כמפורש בכתוב, אלא שלדעתם אין ללמוד מכך על כלל קרבנות הציבור. וכך לשון הרמב"ן (במדבר טו, ב): "במדבר לא נתחייבו בנסכים לבר בתמיד"⁹.

תוס' מביאים מקור לרש"י מהספרי (פרשת שלח, פיסקא קז): "אמר אחד מתלמידי ר' ישמעאל: בא הכתוב ללמדך שלא נתחייב היחיד בנסכים אלא מביאתן לארץ"¹⁰. על פי ההסבר השני הנ"ל, רש"י דייק מלשון זו שהציבור נתחייב בכל קרבנותיו, ותוס' ישיבו שהיחיד לא נתחייב כלל עד ביאתן לארץ אבל הציבור נתחייב במקצת, בקרבן התמיד בלבד.

טעמו של רבי ישמעאל

שיטת ר' ישמעאל ניתנת להבנה פשוטנית: לא גזרה התורה על ישראל במדבר להביא נסכים, ואף לא בארץ עד לאחר ירושה וישיבה, שכן לא היה בידם שמן וסולת ויין בכמות מספיקה לכך, אלא לכל היותר לשם הנצרך לקרבנות הציבור¹¹. לשיטה השנייה הסבירו חז"ל (שיר השירים רבה פרשה ד, ג) באופנים שונים: "מאין היו ישראל מנסכים כל ארבעים שנה שעשו במדבר? רבי יוחנן אמר: מן הבאר... תדע לך שהוא כן, שכיון שמתה מרים ופסקה הבאר מהן היו אומרים? 'לא מקום זרע ותאנה וגפן' (במדבר כ, ה). רבי לוי אמר: מן האשכול, על שם 'ויכרתו משם זמורה ואשכול

עולמים מנסכי אהל מועד? ת"ל 'ועשיתם אשה לה' עולה או זבח' מגיד הכתוב שאף על פי שריבה כלי בית עולמים מכלי אהל מועד - לא ריבה בנסכים". לדעתו לא נתחדש דבר בהלכות הנסכים בארץ, ואדרבה, כוונת הכתוב לומר שגם בארץ ינהגו כמו במדבר. נראה שלדעתו קרבו נסכים במדבר, ומאידך לא קרבו בבמת יחיד בארץ, ולכן הוכרח לפירושו⁶.

בברייתא נוספת בגמ' כאן נאמר שרבי סובר כר' ישמעאל, שבמת יחיד אינה טעונה נסכים, וחכמים סוברים כר' עקיבא. טעמו של רבי מפורש בירושלמי במגילה (פ"א הי"א), מדיוק הכתוב: "בקדש הסך נסך שכר לה" (במדבר כח, ז), מקום המקודש למזבח של קבע.

יש להעיר שמצאנו במקרא נסכי קרבן בבמת יחיד, בקרבנו של מנוח: "ויקח מנוח את גדי העזים ואת המנחה ויעל על הצור לה" (שופטים יג, ט). מנחה זו לא הוזכרה בכתוב לפני כן, ומסתבר שה' הידיעה "ואת המנחה" מובנה שהיתה זו מנחת נסכים של העולה. אפשר שאף חידוש זה היה הוראת שעה, כמו עצם הקרבן בזמן איסור הבמות; ולדעת רבי שמעון (לעיל קח, ב) שקרבנו של מנוח לא היה הוראת שעה, יש לומר שסובר כר' עקיבא⁷.

נסכי קרבנות הציבור במדבר

רש"י (קידושין לו, ב ד"ה ר' ישמעאל) כותב: "ואע"ג דכתיב במילואים 'זוה אשר תעשה על המזבח' (שמות כט, לח) וכתיב ביה נסכים בעולת התמיד - בקרבן ציבור הוא דהו, אבל היחידים לא נתחייבו בנסכים אלא מביאת הארץ ואילך לאחר ירושה וישיבה". תוס' כאן (ד"ה לדברי) הביאו את ראיית רש"י מהמילואים, ובכל זאת כתבו: "ואיני יודע מי הזקיקו לכך" (תמה על כך בחק נתן). אפשר שלדעתם פסוקים אלו נאמרו על שבעת ימי המילואים בלבד, וההוראה לדורות על קרבן התמיד היא האמורה בפרשת פנחס, והנסכים שנאמרו בה מכוונים לזמן הכניסה לארץ (תוספת קדושה ועולת שלמה)⁸. אך סברה זו מוקשית:

6. בספרי דבי רב כתב בדעתו להיפך, שכבר במדבר קרבו בבמת יחיד, בקרבנות בהר סיני קודם הקמת המשכן, ולכן לא פירש שזהו מה שנתחדש בארץ; אבל במקדש דוד (סי' כד), הוכיח שבמת הר סיני נחשבה כבמת ציבור, ראה להלן מערכה רצב, הערה 10.

7. אור שמח הל' קרבן פסח א, ג, ועיין מערכה רפו הערה 4.

8. כיוצא בזה במאירי בחגיגה ו, ב. בגמ' בחגיגה שם משתמע יתירה מזו, שלא רק הבאת הנסכים אלא עצם הקרבת התמיד במדבר שנויה במחלוקת, וז"ל: "עולת תמיד העשויה בהר סיני - ר' אלעזר (ר"ח): אליעזר, ועיין 'בית אהרן' ח"ז עמ' פח) אומר: מעשיה נאמרו בסיני והיא עצמה לא קרבה. ר' עקיבא אומר: קרבה ושוב לא פסקה. ומה אני מקיים 'הזבחים ומנחה הגשתם לי במדבר ארבעים שנה בית ישראל' (עמוס ה, ה) - שבטו של לוי, שלא עבדו עבודה זרה, הן הקריבו אותה". משמע שלדעת ר"א היא עצמה לא קרבה" קרבן התמיד לא קרב במדבר. מעצם דברי ר"א אין ראייה לכך: הסוגיה שם עוסקת בעולה שהוקרבה במעמד הר סיני (שמות כד, ה), והגמ' אומרת שלדעת ר"א היתה זו עולת ראייה ולא עולת תמיד, ואם כן ניתן לפרש את דבריו "והיא עצמה לא קרבה" באופן מצומצם, שהתמיד לא הוקרב בהר סיני אלא רק לאחר הקמת אהל מועד. אולם מדברי ר"ע "ומה אני מקיים" וכי' נראה שהמחלוקת רחבה יותר, על כלל הקרבת התמיד במשך ארבעים השנה (פנים מאירות), וכתב שזהו המקור לשיטת ר' עקיבא שקרבו

נסכים במדבר; עולת שלמה). וראה עוד על הקרבנות במדבר בהערה 9 ו-11. 9. לדעתו לא קרבו מוספין כלל במדבר, כמו שכתב בפירושו ויקרא כג, ובמדבר כח, ב. ובש"ת הרשב"ש (סי' נו) הקשה עליו מהמשנה במנחות (מה, ב): "שכל האמור בחומש הפקודים (כלומר, המוספים בפרשת פנחס) קרב במדבר" (ונחלקו שם על קרבנות המועדים שבפרשת אמור, האם קרבו במדבר). רש"י שם (ד"ה אין הטעם כדבריו) כותב כשיטתו בקידושין, שגם הנסכים קרבו.

10. הרמב"ן (במדבר טו, ב) כתב: "ורבותינו נחלקו בזה, מהם שאמרו בספרי בא הכתוב ללמדך שלא נתחייבו בנסכים אלא מביאתם לארץ ואילך וכי', ומהם שאמרו שלא נתחייב היחיד בנסכים אלא מביאתם לארץ ואילך". מדבריו עולה שהמחלוקת אינה אלא לגבי הציבור במדבר, והכל מודים שהיחיד במדבר לא נתחייב; והדבר תמוה, שהרי "לא נתחייב היחיד" נאמר בספרי בשם ר' ישמעאל, ואם כן לר' עקיבא אף היחיד הביאם!

11. עיין דברים כט, ה. לשון ראב"ע בפירושו לשמות כט, מב: "כי ישראל עמדו במדבר בתהו לילל ישימונו כמו שמונה ושלשים שנה, ומאין היה להם בכל יום חצי הין שמן זית, גם כן יין, ואיך יוליכו עמהם כמו ארבעה עשר אלף הין?". לדעתו גם לא היה בידם מקנה די הצורך עד שנת הארבעים לצאתם ממצרים, ולא קרבו מוספין ואפילו תמידין אלא במשך חמשים יום, מיום הקמת המשכן בא' בניסן ועד נסיעתם מסיני בכ' באייר.

בעומק הדברים יש כאן עניין נוסף: עניינם של הנסכים הוא השמחה בקרבן (כדברי הגמ' במנחות כ,א על הקשר בין דם לנסכים: "כפרה ושמחה"), ושמחה זו בקרבת ה' אינה אלא בארץ ישראל. כך לשון המדרש (במדבר רבה פרשה יז,ב): "פתח ר' חנינא: 'לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך', מהו 'כי כבר רצה האלהים את מעשיך?' 'אכול בשמחה לחמך' – זו פרשת חלה, 'ושתה בלב טוב יינך' – זו פרשת נסכים, מהו 'כי כבר רצה וגו'?' זו הכנסת ישראל לארץ, שנאמר 'כי תבאו אל הארץ וגו'". שמחה זו על הכניסה לארץ אינה נשלמת אלא כאשר גם בית ה' הגיע אל המנוחה והנחלה, ולא בבמות יחיד.

על פי השיטה שבקרבן ציבור הכל מודים שהיו נסכים במדבר, עיקר חילוקו של ר' ישמעאל איננו בין הארץ לחו"ל אלא בין היחיד לציבור: שלמות הקרבנות היא בציבור דווקא, או ליחיד במקום הקבוע לציבור, דהיינו במת ציבור בארץ¹².

הנסכים בקרבנות הנשיאים

בקרבנות הנשיאים שהוקרבו בחנוכת המשכן הוזכרה גם: "סולת בלולה בשמן למנחה" (במדבר ז,יג). בעניינה של מנחה זו נחלקו ראשונים, האם היתה מנחת נדבה רגילה, או שמא מנחת נסכים?¹³ הדבר קשור לשאלות נוספות: האם היתה בה גם לבונה, כמתבקש במנחת נדבה, או יין, כנדרש בנסכים? האם מנחה זו נאכלה, כמנחת נדבה, או הוקטרה, כמנחת נסכים?¹⁴

גם לדעה שהיתה זו מנחת נסכים, יש שכתבו שלא מדובר על נסכי עולותיהם ושלמיהם של הנשיאים, אלא שהביאו מנחת נסכים כנדבה בפני עצמה (רש"ש במנחות ח,ב ומלבי"ם שמיני אות מב).

פשט הכתוב (במדבר ז,פז): "כל הבקר לעולה שנים עשר פרים, אילים שנים עשר, כבשים בני שנה שנים עשר ומנחתם, ושעירי עזים שנים עשר לחטאת. וכל בקר זבח השלמים..." שהיתה זו מנחת נסכים (ועיין משך חכמה שם, שלדעה שהיא מנחת נדבה יש לפרש ש"מנחתם" מוסב על הנשיאים), הרי שגם במדבר הובאו נסכים.

מאידך, משתמע מסדר הכתובים שהמנחה היתה לעולות בלבד ולא לשלמים. יש להוסיף, שבוודאי מזרק אחד וקערת כסף אחת שהביא כל נשיא אינם מכילים את כמות הנסכים הרבה הנדרשת לכל קרבנותיו (כ-100 ליטר, בעוד משקל הקערה והמזרק יחד כ-3 ק"ג בלבד, עמד על כך בקצרה הרא"ם בבמדבר ז,יג), והדבר מצביע על כך שלא היו אלה

ענבים אחד' (במדבר יג,כג). אפשר כן? אמר ר' אבא בר כהנא: פירות היו גסין באותה שעה. ורבנן אמרין: ממה שהיו תגרי עובדי כוכבים מוכרין להם לישראל. תני ר' ישמעאל: עדיין לא נאסר יינם של עובדי כוכבים לישראל".

כלי הכסף של הנשיאים לנסכים: מזרק אחד כסף (למעלה), השוקל שבעים שקלים, וקערת כסף (למטה), השוקלת מאה ושלושים שקלים. סך הכל מאתיים שקלים, כשלושה ק"ג. כלים בגודל זה לא מספיקים להכיל את כל הנסכים הדרושים לקרבנותיהם הרבים של הנשיאים. אפשר שהנסכים הובאו עבור העולות בלבד. הדיון על כך מתקשר לשאלה האם היו נסכים במדבר, ליחיד או לציבור.

12. ביטוי לכך שקרבן היחיד מתקבל ונרצה לה' רק מכוח זיקתו לכלל הוא בהלכה: "עליה השלם כל הקרבנות כולם", שהקטרת כל קרבנות היחידים אינה אלא מצטרפת ומשלמה לקרבן התמיד של שחר. יש לצרף לכאן את דברי בעל משך חכמה (בהקדמתו לויקרא) על טעם הקרבנות, שתכלית הקרבנות בבמה אינה אלא להרחיק מעבודה זרה, בניגוד לקרבנות במקדש. בהתאם לכך, ראוי לצמצם בקרבנות הבמה ולהעמידן על המעט הנדרש לתכלית זו.

13. בשטמ"ק במנחות (ח,ב אות ל) כתב שהיתה מנחת נדבה, וכך דעת הרמב"ן, שכתב (במדבר טו,ב) שבקרבנות הנשיאים לא היו נסכים. אולם רש"י (מנחות שם ד"ה שניהם מלאים) סובר שזוהי מנחת נסכים.

14. על הלבונה עיין במפרשים במנחות שם. על אכילתה עיין ספרא שמיני פרק א,ג ומלבי"ם שם אות מב.

תעשה בבקר... ועשירית האיפה סלת למנחה בלולה בשמן כתית רביעת ההין. עלת תמיד העשויה בהר סיני לריח ניחח אשה לה'. ונסכו רביעת ההין לכבש האחד בקדש הסך נסך שכר לה'. מדוע "העשויה בהר סיני" נאמר בין מנחת הנסכים לבין היין? על פי האמור הדבר מתיישב יפה, שהמנחה נהגה כבר בסיני והיין לא. חיזוק נוסף לדבר ממדרש רבה הנ"ל: "ושתה בלב טוב יינך - זו פרשת נסכים, מהו כי כבר רצה וגו'?" זו הכנסת ישראל לארץ".

סיכום

דעת ר' ישמעאל שבמדבר לא קרבו נסכים, אלא רק בבמת ציבור בארץ, ודעת ר' עקיבא שבמדבר קרבו נסכים, ובארץ אף בבמת יחיד. נראה שלר' אליעזר דעה ממוצעת: במדבר – כר' עקיבא, ובארץ – כר' ישמעאל.

רש"י סובר שגם לדעת ר' ישמעאל היו נסכים במדבר בקרבן ציבור. תוס' מפקפקים בדבר, ויתכן שגם הם מודים לרש"י לגבי קרבן התמיד, ונחלקו עמו רק לגבי שאר קרבנות הציבור. קיימת מחלוקת בשאלה האם היו נסכים בקרבנות הנשיאים, ויש שהסבירו על פי רש"י שהנסכים היו לעולות בלבד כי נמסרו לציבור ('שאלת הכהנים תורה').

במשך חכמה הציע שמנחת הנסכים נהגה אף במדבר, וממילא גם בבמת יחיד, והמחלוקת בסוגיה עוסקת בין בלבד. חידוש זה מיישב קשיים שונים בסוגיה.

מערכה רצג. דם חטאת שנתקבל בשתי כוסות (קיא,ב-קייב,א)

בפנים ואחר כך בחוץ? הרי הנשאר בכוס הוא שיריים! ועונה, שהמשנה סוברת כרבי נחמיה (קייב,ב), שהנותן את שירי הדם בחוץ חייב.

הגמ' ממשיכה ושואלת, אם המשנה סוברת כר' נחמיה – מדוע בסיפא, כשהדם נזרק משתי כוסות והשנייה מהן בחוץ, הזורק פטור? ומשיבה, שהכוס השניה אינה נחשבת לשיריים, אלא לכוס דחוייה, כדעת תנא קמא דרבי אלעזר ברבי שמעון בברייתא המובאת בפרק שלישי (לעיל לד,ב). התנאים בברייתא שם דנים במקרה שהכהן קיבל את דם החטאת בארבע כוסות ונתן את כל מתנות החטאת מכוס אחת, מה דין הדם שבשאר הכוסות: רבי אלעזר ברבי שמעון סובר שדינו כשיריים, הנשפכים ליסוד, ואילו תנא קמא סובר שכוסות אלו דחוייות, ויש לשופכן לאמת המים שבעזרה. הגמ' מסבירה, אפוא, שגם לדעת משנתנו שאר הכוסות הן דחוייות, וזהו מקור ההבדל בין כוס אחת לשתיים².

נסכי כל קרבנותיהם (בפרט יובן הדבר יותר אם נאמר ש"מנחתם" מוסב על הכבשים בלבד, ולא על כלל העולות). בעל 'שאלת הכהנים תורה' בסוגיה כאן מסביר זאת על פי חילוקו של רש"י בין יחיד לציבור: הנשיאים רצו להביא נסכים, ולכן מסרו את העולות לציבור, כדי שתהיינה עולות ציבור הטעונה נסכים, אבל אין הציבור מביא שלמי נדבה, ולכן הוקרבו כשלמי יחיד בלא נסכים¹⁵.

משך חכמה: הכל מודים שמנחת הנסכים קרבה כבר במדבר

במשך חכמה (במדבר שם) הציע ("אם נאמר", ובניגוד לדבריו באור שמח הנ"ל) הסבר אחר למנחת הנשיאים, המהווה חידוש בסוגיה כולה: המחלוקת על הנסכים היא באשר ליינן בלבד, והכל מודים שמנחת הנסכים קרבה אף במדבר ובבמת יחיד. יש לציין בהקשר זה, שמנחת הנסכים והיין אינם מעכבים זה את זה (מנחות פ"ד מ"א).

בפשטות, מפרשת הנסכים קשה למצוא יסוד לחילוק זה, שחלק מהם כבר היה במדבר וחלק אחר התחדש מהכניסה לארץ. עם זאת, ההבחנה בין הסולת והשמן לבין היין עשויה להסביר את קרבנו של מנוח, שנאמרה בו מנחה ולא הוזכר ניסוך, וכן את מנחת התמיד ביום השמיני למילואים, ממנה הקשינו לעיל על תוס'. ראייה של ממש לחילוק זה יש בדרשתו של רבי הנ"ל מ"ב בקדש הסך נסך שכר", שהרי פסוק זה עוסק ביינ¹⁶. יתירה מזו: ניתן להסביר כך את מהלך הפסוקים בפרשת התמיד (במדבר כח,ד-ז): "את הכבש אחד

כפי שנתבאר במערכות הקודמות, החיוב על שחיטה והעלאה בחוץ הוא דווקא בדברים הכשרים להקרבה בפנים. משנתנו (קיא,ב) עוסקת בחיוב על זריקת דם חטאת בחוץ. המשנה מבדילה בין מקרה שהכהן קיבל את הדם בכוס אחת¹, לבין מקרה שהכהן קיבל את הדם בשתי כוסות: כאשר הדם נתקבל בכוס אחת – כל הדם ראוי להינתן בפנים, וגם אם כבר ניתן מקצת ממנו בפנים – חייבים על נתינה ממנו בחוץ. לעומת זאת, כאשר הדם נתקבל בשתי כוסות, אם נתנו כבר מדם זה בפנים – אין חייבים על נתינת דם מהכוס השניה בחוץ.

הגמרא והמפרשים מבארים את טעם ההבדל בין שני המקרים, ויש לברר את הדברים ופסק ההלכה הנובע מהם.

סוגיית הגמרא

הגמ' שואלת, מדוע יש חיוב על כוס אחת כשנתן ממנה

1. כוס במשנה ובגמרא מוזכר בלשון זכר, אולם במערכה זו (למעט ציטוטים) נקטנו בלשון המקובלת כיום, שכוס היא מין נקבה.

2. לפי גירסת השטמ"ק (אות ב) הגמ' אף אומרת שרבי נחמיה הוא התנא החולק על רבי אלעזר ברבי שמעון בברייתא שם.

15. על פי זה הסביר גם מדוע עולות הנשיאים קדמו לחטאות: העולות נמסרו לציבור, ועולת ציבור קודמת לחטאת יחיד (דיון על כך במערכה רכב).

16. אם כנים הדברים, אפשר שדעת רבי (מנחות מד,ב) שהנסכים קודמים לסולת היא לשיטתו כאן, שקדושת הנסכים חמורה יותר, שהרי אינם בבמה.